

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Литовченка Євгенія Павловича
на тему: «Формування організаційно-економічного механізму державного
управління будівельною галуззю»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань
28 «Публічне управління та адміністрування»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

1. Актуальність обраної теми дослідження

В умовах повномасштабної війни та необхідності масштабного повоєнного відновлення економіки країни особливого значення набуває підвищення ефективності державного управління будівельною галуззю, забезпечення прозорості управлінських процесів, удосконалення механізмів державного регулювання та стимулювання інвестиційної діяльності. Сучасні тенденції децентралізації, цифровізації та інтеграції України до ЄС вимагають перегляду існуючих підходів до організації державного управління будівельною галуззю. Формування дієвого організаційно-економічного механізму є необхідною умовою забезпечення ефективної взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування, бізнесу та громадянськості у процесах реалізації державної політики у галузі будівництва. Водночас існуючі механізми управління характеризуються недостатньою узгодженістю та потребують наукового обґрунтування шляхів їх модернізації. У зв'язку з цим дисертаційне дослідження, спрямоване на розроблення теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо формування сучасного організаційно-економічного механізму державного управління будівельною галуззю, є своєчасним, актуальним, науково обґрунтованим та має вагоме практичне значення для реалізації державної політики у сфері відбудови та сталого розвитку української економіки.

2. Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами

Актуальність тематики, мети та кола сформованих у дисертації завдань підтверджується відповідністю планам наукових досліджень Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця а саме: «Організаційно-методичне забезпечення впровадження інновацій у будівництво в умовах повоєнного відновлення» (№ держреєстрації 0125U003305, довідка № 88/2025 від 26.12.2025 р.); «Формування ефективної комунікаційної політики підприємств будівельної галузі в умовах воєнних ризиків та обмежень» (№ держреєстрації 0125U003856, довідка № 4/2026 від 13.02.2026 р.); «Формування інструментарію територіального маркетингу для розвитку креативних індустрій» (№ держреєстрації 0123U101162, довідка № 30/2025 від 16.06.2025 р.); «Механізм формування стратегії фінансового розвитку в системі управління підприємством» (№ держреєстрації 0123U100802, довідка № 31/2025 від 16.06.2025 р.); «Розробка системи моніторингу економічної поведінки підприємства» (№ держреєстрації

0123U103133, довідка № 32/2025 від 16.06.2025 р.); «Моделі аналізу та оцінювання резистентної поведінки металотрейдерської компанії» (№ держреєстрації 0125U003627, довідка № 85/2025 від 26.12.2025 р.).

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Аналіз опублікованих наукових статей та матеріалів конференцій, в яких висвітлено основні результати дисертаційного дослідження Литовченко Є.П., дає підстави стверджувати, що отримані результати є належно обґрунтованими та достовірними.

Основні висновки та положення, що становлять наукову новизну дослідження, базуються на сучасних теоретико-методологічних підходах до формування та реалізації державної політики у сфері будівництва, розвитку організаційно-економічних механізмів державного управління, а також концепціях публічного управління та адміністрування, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування й розвитку будівельної галузі.

Наведені у дисертації результати аналітичних, статистичних та прикладних досліджень свідчать про ґрунтовне опрацювання вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, нормативно-правової бази, офіційних статистичних матеріалів та міжнародних аналітичних звітів, що стосуються державного управління будівельною галуззю, її сучасного стану, тенденцій розвитку та механізмів державного регулювання.

Сукупність використаних у дисертації методів дослідження є обґрунтованою та повною мірою відповідає поставленій меті й визначеним завданням. Особливої уваги заслуговує застосування сучасного інструментарію кількісного та якісного аналізу, що забезпечив належний рівень обґрунтованості отриманих результатів.

До загальнонаукових методів належать аналіз і синтез, які використовувалися для дослідження теоретичних засад державного управління будівельною галуззю та формування цілісного бачення організаційно-економічного механізму; індукція і дедукція – для узагальнення результатів дослідження та формування наукових висновків; системний підхід – для розгляду будівельної галузі як складної соціально-економічної системи, функціонування якої визначається взаємодією органів державної влади, суб'єктів господарювання та інших стейкхолдерів; порівняльний аналіз – для дослідження міжнародного досвіду державного управління будівельною галуззю, виявлення кращих практик та визначення можливостей їх адаптації до українських умов.

Серед спеціальних методів використано бібліометричний і трендовий аналізи, що дали змогу визначити сучасні тенденції розвитку наукових досліджень у сфері державного управління будівельною галуззю; таксономічний аналіз – для інтегрального оцінювання рівня розвитку будівельної галузі за сукупністю соціально-економічних, інвестиційних, інноваційних і виробничих показників; кластерний аналіз – для групування країн за рівнем розвитку будівельного сектору

та особливостями реалізації державної політики; метод багатокритеріальної бальної оцінки та метод експертних оцінок – для обґрунтування пріоритетності організаційно-економічних інструментів державного управління, стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності та цифрової трансформації галузі; метод прогнозного математичного моделювання і сценарний підхід – для оцінювання можливих результатів впровадження запропонованого організаційно-економічного механізму державного управління будівельною галуззю за різними сценаріями її розвитку.

Застосування зазначеного комплексу методів є методологічно виваженим, взаємодоповнюваним та забезпечує достовірність, обґрунтованість і практичну значущість отриманих результатів дисертаційного дослідження.

Достовірність наукових положень підтверджується їх публікацією у наукових статтях у фахових виданнях України, що представлені у міжнародних наукометричних базах, у матеріалах профільних міжнародних науково-практичних конференціях.

У цілому отримані і викладені у дисертації результати базуються на теоретичних положеннях, що враховані у розробленому методичному, інформаційно-аналітичному забезпеченні та практичних рекомендаціях, у сукупності вони є логічно обґрунтованими, достовірними та являють науковий інтерес щодо формування організаційно-економічного механізму державного управління будівельною галуззю.

4. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Детальний аналіз змісту дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць автора дає підстави стверджувати, що поставлену мету дослідження досягнуто, а визначені наукові завдання виконано в повному обсязі. Отримані результати характеризуються науковою новизною та полягають у поглибленні теоретичних засад, розробці методичних підходів та формуванні практичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму державного управління будівельною галуззю.

1. Суттєвим науковим результатом є удосконалена стратегічна дорожня карта інституційної трансформації та впровадження концепції сталого будівництва. Запропонована трірівнева модель базується на принципі «Build Back Better» і передбачає чітку етапність переходу держави від ролі класичного «регулятора» до «партнера-стимулятора» через локалізацію міжнародних стандартів (NZEB/ZEB, BREEAM, LEED) та запуск цифрової екосистеми управління відбудовою DREAM, що створює цілісну операційну систему для залучення міжнародних інвестицій та відновлення інфраструктури.

2. Удосконалено методичний підхід до сценарного прогнозного моделювання впливу модернізованого механізму управління на інтегральний рівень розвитку будівельної галузі (ІРБГ). Запропонований математичний апарат дозволяє кількісно

виміряти та довести наявність синергійного ефекту від паралельного впровадження виробничо-технологічних чинників (зниження енергоємності) та зростання капітальних інвестицій.

3. Удосконалено науково-методичний підхід до аналізу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища формування організаційно-економічного механізму розвитку будівельної галузі, який, на відміну від існуючих підходів, передбачає інтегроване оцінювання сили впливу та ймовірності трансформації макроекономічних, інституційних, технологічних, соціальних й екологічних чинників, що забезпечує своєчасне виявлення тенденцій і загроз розвитку галузі та підвищує обґрунтованість управлінських рішень щодо вдосконалення механізмів її державного регулювання.

4. Удосконалено організаційно-економічний механізм стимулювання інноваційно-інвестиційної активності, який вирізняється застосуванням багатокритеріальної матриці пріоритезації інструментів впливу. Оцінювання важелів (ВІМ-технології, податкові стимули, е-урядування, «зелені» облігації) за критеріями швидкості ефекту, вартості та інституційної складності дозволяє науково обґрунтувати оптимальну послідовність впровадження реформ в умовах обмежених ресурсів та післявоєнного відновлення.

5. Дістав подальшого розвитку понятійний апарат державного управління будівельною галуззю шляхом розширення та уточнення сутності категорії «організаційно-економічний механізм державного управління будівельною галуззю». На відміну від існуючих трактувань, його визначено як комплексну, інтегровану систему взаємопов'язаних організаційних структур, економічних інструментів і важелів впливу, що реалізується у партнерстві з інститутами громадянського суспільства та спрямована на створення сприятливих умов для сталого розвитку галузі з обов'язковим урахуванням екологічних імперативів та потреб повоєнної відбудови.

6. Дістав подальшого розвитку методичний підхід до оцінки розвитку будівельного сектору та система індикаторів, що структурована за чотирма компонентами (продуктивність, конкурентоспроможність, інноваційність, капіталізація). На відміну від існуючих метрик, запропонована система деталізує внесок галузі в додану вартість, ефективність використання матеріальних та паливно-енергетичних ресурсів, а також дозволяє виявити рівень імпортозалежності виробництва.

7. Дістали подальшого розвитку теоретичні засади ідентифікації змістовних детермінант сталого розвитку на основі інструментарію просторово-еволюційного та бібліометричного аналізу (VOSviewer). Використання критеріїв тісноти зв'язку наукових досліджень дозволило формалізувати та візуалізувати превалюючі глобальні кластери інновацій, підтвердивши ключову роль циркулярної економіки та «зелених» технологій у сучасному будівництві.

Проаналізовані положення наукової новизни є актуальними, обґрунтованими, достовірними й опублікованими у достатній мірі згідно із вимогами, відповідають меті і завданням дисертаційної роботи, що свідчить про їх досягнення.

5. Повнота викладення основних результатів в опублікованих працях

Кількість, обсяг та якість опублікованих праць відповідають вимогам, встановленим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12.01.2022 р. № 44. Усі положення наукової новизни та основні результати дослідження опубліковані у 16 наукових працях, а саме: 1 стаття у фаховому виданні категорії А, що індексується у міжнародній наукометричній базі Scopus, 6 статей у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 1 стаття в збірнику інших видань, 8 публікацій апробаційного характеру.

Результати проведених досліджень було оприлюднено на 8 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

6. Практичне значення результатів дисертаційного дослідження

Теоретична та практична значущість результатів дисертаційного дослідження підтверджується їх упровадженням у діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та в освітній процес закладу вищої освіти.

ТОВ «ХАРКІВЕНЕРГОКОМПЛЕКТ» (довідка про впровадження № 89/25 від 25.12.2025 р.) використовує методичний підхід до оцінки розвитку будівельного сектору країни, що ґрунтується на визначенні інтегрального, комплексного та часткових показників та сприяє вдосконаленню формування організаційно-економічного механізму державного управління будівельною галуззю. Служба відновлення та розвитку інфраструктури у Харківській області (довідка про впровадження № 3309 ВС/10 від 29.12.2025 р.) застосовує удосконалену систему показників оцінки рівня розвитку будівельного сектору, що забезпечує комплексний аналіз його функціонування та інформаційну підтримку управлінських рішень. Мереф'янська міська рада Харківської області (довідка про впровадження № 2565 від 29.12.2025 р.) використовує результати бібліометричного дослідження щодо ідентифікації ключових детермінант сталого розвитку будівельної галузі для інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо місцевого розвитку.

У навчальному процесі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця результати дисертаційної роботи використовуються при викладанні дисципліни «Менеджмент публічних установ і організацій» у процесі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньої

програми «Публічне адміністрування» (довідка про впровадження № 26/86-04-32/1 від 26.03.2026 р.).

7. Академічна доброчесність

Аналіз дисертаційної роботи Литовченко Євгенія Павловича підтвердив відсутність будь-яких проявів академічного плагіату, фальсифікації або фабрикації. Дослідження не виявило жодних порушень академічної доброчесності, що підтверджено результатами перевірки за допомогою спеціальних програмних засобів.

8. Дискусійні положення та недоліки дисертаційного дослідження Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, слід зазначити, що вона містить низку тверджень, які, на наш погляд, можуть слугувати підґрунтям для дискусії та зауважень.

По-перше, автором запропоновано комплексний організаційно-економічний механізм державного управління будівельною галуззю, який орієнтований на забезпечення її сталого розвитку та післявоєнного відновлення. Водночас у дисертації недостатньо деталізовано механізми координації взаємодії центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу та міжнародних партнерів під час реалізації запропонованих заходів. Деталізація цих аспектів сприяла б підвищенню прикладної цінності запропонованих рекомендацій, особливо в контексті післявоєнного відновлення України.

По-друге, заслуговує на увагу проведений у підрозділі 2.3 бібліометричний і трендовий аналіз наукових досліджень зі сталого розвитку будівельної галузі, який дозволив визначити ключові тематичні напрями та світові тенденції розвитку цієї проблематики. Водночас дискусійним видається недостатньо повне обґрунтування взаємозв'язку між виявленими трендовими та структурними закономірностями публікаційної активності науковців і запропонованими автором напрямками державної підтримки сталого розвитку будівельної галузі України. Доцільно було б чіткіше показати, яким чином результати бібліометричного аналізу трансформуються у конкретні управлінські рішення та механізми державного управління.

По-третє, позитивно оцінюючи пропозиції автора щодо цифрової трансформації державного управління будівельною галуззю, зокрема використання BIM-технологій, електронного урядування та цифрових платформ, слід зазначити, що в роботі недостатньо уваги приділено потенційним ризикам їх впровадження, пов'язаним із кібербезпекою, захистом інформації, сумісністю інформаційних систем, електронної взаємодії систем та реєстрів та кадровим забезпеченням органів публічної влади.

По-четверте, у дисертації основну увагу приділено організаційним та економічним інструментам державного управління будівельною галуззю. Разом із тим недостатньо висвітлено питання комунікаційного забезпечення реалізації державної політики, взаємодії із професійними асоціаціями, саморегулювними

організаціями, громадськими об'єднаннями та іншими стейкхолдерами. Більш детальне опрацювання цього аспекту посилює б прикладну цінність запропонованого механізму.

По-п'яте, практична реалізація запропонованого організаційно-економічного механізму потребує належного нормативно-правового забезпечення. Водночас у дисертації лише побіжно висвітлено питання необхідності внесення змін до чинного законодавства та підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють функціонування будівельної галузі. Детальне опрацювання цього питання підвищило б практичну значущість результатів дослідження.

По-шосте, незважаючи на значну практичну цінність результатів дослідження, доцільно було б більш детально обґрунтувати ресурсне забезпечення реалізації запропонованого організаційно-економічного механізму державного управління будівельною галуззю. Зокрема, потребують додаткового висвітлення питання фінансового забезпечення, кадрового потенціалу, інституційної спроможності органів публічної влади та можливостей залучення міжнародної технічної допомоги.

По-сьоме, у дисертаційному дослідженні приділено увагу управлінню відходами будівництва та відходами від руйнувань, що утворились внаслідок збройної агресії у зв'язку із руйнуванням об'єктів нерухомого майна. Однак, розглядаючи технології повторного використання будівельних матеріалів варто проаналізувати проблематику поводження з азбестовмісними будівельними матеріалами у відходах, які утворились внаслідок руйнувань, які унеможливають їх повторне використання.

Проте вказані зауваження мають рекомендаційний характер, додатково підкреслюють складність та багатоаспектність проблем, які вирішуються у дисертаційній роботі і не зменшують її наукову і практичну значущість.

9. Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам

Дисертаційна робота Литовченко Євгенія Павловича на тему «Формування організаційно-економічного механізму державного управління будівельною галуззю», подана на здобуття ступеня доктора філософії за галуззю знань «Публічне управління та адміністрування», спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», є завершеною науковою роботою, написаною на актуальну тему відповідно до пріоритетних напрямів наукових досліджень, планами наукової роботи Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. Наукові положення, висновки свідчать про досягнення поставленої мети та завдань дослідження, є обґрунтованими і достовірними та свідчать про вирішення науково-практичного завдання розвитку теоретичних положень, удосконаленню методичних підходів та розробці практичних рекомендацій щодо формування комплексного організаційно-економічного механізму державного управління будівельною галуззю України. Пропозиції пройшли необхідну апробацію на міжнародних науково-практичних конференціях та у повній мірі відображені у

публікаціях здобувача у необхідній кількості та достатньому обсязі. Розподіл авторського внеску у спільних наукових публікаціях свідчить про академічну доброчесність здобувача. Пропозиції дисертації впроваджені у роботу у діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та закладу вищої освіти, опубліковані повно й у достатній кількості згідно з вимогами до публікацій наукових здобутків дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Вони у сукупності розвивають теорію державного управління, стратегічного управління, публічної політики, інституційного розвитку та врядування. Оформлення, структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Дисертація Литовченко Є.П. на тему «Формування організаційно-економічного механізму державного управління будівельною галуззю» за своїм змістом відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 6, 7, 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ № 44 від 12.01.2022 р. Викладені аргументи дозволяють дійти висновку про те, що Литовченко Євгеній Павлович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

професор кафедри національної безпеки та підприємництва Національного університету «Київський авіаційний інститут», доктор наук з державного управління, професор

Олександра МАРУШЕВА

Віра Марушева О. Павлівна
Заступник секретаря
Фот. Віра Павлівна